

Odličnost in spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti v vzgoji in izobraževanju

Mateja Zakšek*

Fakulteta za organizacijske študijske vede v Novem mestu, Ulica talcev 3, 8000 Novo mesto,
Slovenija
mateja.zaksek@fos.unm.si

Povzetek:

Raziskovalno vprašanje (RV): Ali se kaže odličnost in spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti v vzgoji in izobraževanju?

Namen: Ugotoviti in analizirati oceno temeljnega gradnika modela odličnosti EFQM – ustvarjalnost in inovativnost. Na osnovi ugotovitev podati predloge za izboljšavo.

Metoda: Uporaba kvalitativne metode, pregled strokovne in znanstvene literature, uporaba raziskovalne metode z analitičnim razčlenjevanjem ter iz njih izluščili bistvo in ugotovitve.

Rezultati: Rezultati so pokazali, da je med strokovnimi delavci potrebno sistematično omogočiti večji pretok izmenjave dobrih izkušenj. Merila so osnova za odgovor, kako bomo vedeli, da smo cilj dosegli. Rezultati po FOŠmetru so pokazali, da imajo organizacije dobro razvito inovativno in ustvarjalno dejavnost. Prav tako je ocena gradnika lastnega podjetja zadovoljiva. Vsa preučena strokovna literatura navaja poglobljene aktivnosti, ki so potrebne za nenehno izboljševanje ustvarjalnosti v organizacijah.

Organizacija: Raziskava ima na organizacije velik vpliv, saj smo z oceno gradnikov odličnosti EFQM na področju ustvarjalnosti in inovativnosti dobili izhodišče k spremembam.

Družba: Z raziskavo želimo opozoriti, da je to področje na katerem je potrebno v prihodnosti še veliko graditi. Da bi bila vzgoja in izobraževanje uspešnejša, je potrebno spodbujati ustvarjalnost in inovativnost med zaposlenimi in prepoznavati ustvarjalne potenciale.

Originalnost: Prispevek stroki je v izvornosti raziskave literature in virov iz področja ustvarjalnosti in inovativnosti.

Omejitve/nadaljnje raziskovanje: Odličnost in spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti v vzgoji in izobraževanju je širok pojem, ki ga je možno še širše raziskovati. Raziskava je preglednega značaja, dobro bi bilo narediti tudi kvantitativno raziskavo.

Ključne besede: vzgojitelj, ustvarjalnost, spodbujanje ustvarjalnosti, inovativnost, vzgojitelj, vloga vzgojitelja, socialno okolje.

1 Uvod

V javnem sektorju je možno prepoznati in spodbujati tudi inovativnost, vendar je za ustvarjanje inovacijskega okolja, povezovanje inovativnosti z managementom ter obvladovanje sprememb potreben čas. Potrebno je več truda in potrpežljivosti s strani vodilnih in zaposlenih ter njihovo sodelovanje.

Pedagoške delavce sodobne družbene razmere postavljajo pred nove poklicne izzive in se pričakuje, da so kompetentni ter odgovorni profesionalci, ki so se pripravljene nenehno učiti.

Za napredek posameznika in družbe je pomembna ustvarjalnost, pri čemer se pomembna vloga pripisuje tudi vzgojno-izobraževalnim institucijam. Učitelji naj bi se zavedali svoje odgovorne vloge pri prepoznavanju, negovanju in spodbujanju ustvarjalnosti slehernega otroka.

Ustvarjalnost se lahko naveže na različna področja življenja in ustvarjalni je lahko vsakdo. Prav predšolsko obdobje pa je tisto, v katerem je posameznik najbolj ustvarjalni.

Ustvarjalnost je osnovni pogoj za napredek posameznika in družbe. Zato je potrebno prilagoditi načine razmišljanja in reševanja problemov, razvijati ustvarjalnost in ustvarjalno mišljenje. (Pečjak, 2006)

Vzgojitelji se zavedajo pomembnosti svoje vloge, temu primerno se vedejo v praksi ter stremijo k prepoznavanju in spodbujanju ustvarjalnosti predšolskih otrok.

Raziskava je zastavljena s ciljem pregleda doseženih ocen gradnikov odličnosti EFQM glede ustvarjalnosti in inovativnosti in na osnovi ugotovitev podati predloge za izboljšavo.

Cilj raziskave je na osnovi pregleda literature in dognanj opredeliti stanje ustvarjalnosti in inovativnosti v obravnavanem javnem zavodu ter na podlagi ugotovitev podati smernice za izboljšanje stanja.

2 Teoretična izhodišča

Prizadevanje za dvig inovativnosti se seli iz gospodarstva tudi v javni sektor, saj se organizacije dandanes soočajo s spremembami na vseh področjih. Državljeni od javnega sektorja pričakujejo, da se bo znal prilagoditi spremembam, vendar moramo imeti v mislih, da ima javni sektor, v konkretnem primeru javni zavod, vpeljan sistem delovanja, ki se zaradi svoje narave težje spreminja, ampak se. Pojma kot sta invencija (vsaka nova zamisel, ki kaj obeta) in inovacija (razvita invencija do uporabe), sta v takem sistemu težje sprejemljiva. Zaposleni pa tudi vodstvo vidijo v invencijah in inovacijah nekaj, kar zahteva izumiteljski duh, ter kot tako ne sodi v sistem javnega sektorja. Zato sta za njih lažje sprejemljiva izraza »sprememba ali izboljšava«. (Nemec 2007, 203)

Pričakovanja družbe do pedagoških delavcev so zelo visoka. Pričakuje se, da bodo spodbujali otroke in jim omogočali pridobivati kakovostno znanje, da bodo spodbujali ustvarjalnost ter z

njihovim delom prispevali k družbenemu napredku. Da bodo otrokom omogočali preseči socialno danost oziroma primanjkljaje, da bodo upoštevali njihove individualne razlike in razvijali potencialne vsakega otroka. Pričakuje se, da bodo pedagoški delavci vse te naloge opravljali čim bolj učinkovito in hkrati, zaradi vse večjih ekonomskih pristopov, tudi s čim manj finančnimi sredstvi. Vendar se je potrebno zavedati, da brez vlaganja v stalni profesionalni razvoj pedagoških delavcev teh velikih pričakovanj družbe do njih ne morejo izpolniti. (Valenčič Zuljan, Vogrinec, Cotič, Fošnarič in Peklaj 2011, str. 11)

Pojem ustvarjalnosti opredeljuje več teorij, tako da je težko zapisati eno samo definicijo ustvarjalnosti. Kot glavni kriteriji ustvarjalnosti pa se omenjajo predvsem: izvirnost, koristnost, prožnost, gibljivost. Najstarejše razlage so ustvarjalnost sicer pojmovale kot božji dar. Podobne razlage so veljale še v času od 17. do 19. stoletja in tudi še v 20. stoletju, ko je veljalo, da je vir ustvarjalnosti Bog oziroma bogovi. V 20. stoletju so se začele pojavljati že bolj utemeljene teorije, kot npr. gestaltska, kognitivne, psihoanalitične, humanistične in druge. (Pečjak 2006)

Razvijanje ustvarjalnosti se vse pogosteje pojavlja v različnih normativnih (npr. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanju 2021, Zakon o vrtcih 2021, Zakon o osnovni šoli 2001) in strateških dokumentih (npr. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011). V omenjenih dokumentih se razvijanje ustvarjalnosti pojavlja kot splošni cilj, ki ga je potrebno uresničiti pri celotni populaciji. Na ta način pojem ustvarjalnosti izgublja klasičen pomen, ki bi bil rezerviran le za znanstvenike in umetnike, in postaja pomembna veščina v sodobni družbi.

Zaznati pa je tudi premik v proučevanju in razumevanju ustvarjalnosti. Če je v preteklosti veljalo, da so ustvarjalni le redki posamezniki, danes prevladuje prepričanje, da smo ustvarjalni vsi posamezniki, na različnih področjih, nekateri v domači, drugi v poklicni sferi. (Marentič Požarnik 2000)

Za mnoge raziskovalce je ustvarjalnost bodisi sposobnost ustvarjanja novih izdelkov bodisi zasnova edinstvenih in izvirnih idej ali stvari, ki so uporabne in primerne. Ustvarjalnost vključuje opazovanje, videnje priložnosti, prepoznavanje težav, tveganje, napake, neuspehe, razmišljanje, ponovno razmišljanje, preizkušanje novih stvari, reševanje problemov, prepoznavanje procesa in produkta. (Torrance, 1977)

Za prepoznavanje in spodbujanje ustvarjalnosti sta tako v vrtcu kot na različnih stopnjah šolanja ključna vzgojitelj oz. učitelj. V prvi vrsti otrokom predstavljata celostni osebni vzor oz. identifikacijski model in avtoriteto. (Čotar Konrad in Kukanja Gabrijelčič, 2014)

V vrtcu sta spodbujanje ustvarjalnosti zelo pomembna vzgojiteljevo razumevanje ustvarjalnosti ter njegova pripravljenost za spodbujanje in dopuščanje ustvarjalnosti. Dejstvo je, da če naj vzgojitelj vzbuja otrokovo ustvarjalnost, ne more delati po receptih, ampak je ustvarjalec vzgojnega procesa. (Kroflič, Gobec 1995)

Na učence vplivata s svojim odnosom, ravnanjem, stališči, vrednotenjem in pričakovanji. S kakovostjo odnosov, ki ju razvijeta z učenci, lahko sledita ciljem vzgoje k strpnosti, toleranci do drugačnega in medsebojnemu spoštovanju. Ustvarjalen, širok, fleksibilen in iznajdljiv učitelj bo dosegal lastno samoaktualizacijo in omogočal transfer teh lastnosti tudi na učence. (Kroflič, 2001, str. 20–21)

Če namreč med vzgojitelji prevladuje mnenje, da so ustvarjalni le redki posamezniki, bodo ustvarjalnost spodbujali le pri njih. Nasprotno pa prepričanje, da je ustvarjalna večina otrok in da so ustvarjalni na različnih področjih, povečuje vlogo vzgojitelja in njegove odgovornosti za identifikacijo in spodbujanje ustvarjalnosti pri slehernem otroku. (Diakidoy in Kanari 1999, 228)

Nezanemarljiva pa sta tudi vzgojiteljeva vloga ustvarjalnega vzora oz. identifikacijskega modela in njegov pogled ali stališče do ustvarjalnosti (ali se da razvijati ali jo imajo le nekateri). Na pomen vzgojiteljeve ustvarjalnosti spomni tudi Jaušovec (1987, 4), ki pravi: »Menim, da je prav učiteljeva in vzgojiteljeva ustvarjalnost tisto, kar najbolj koristi otroku, da tudi sam razvije svoje ustvarjalne potenciale.«

Danes sodobni arhitekti v sodelovanju s pedagogi in drugimi zainteresiranimi za ustrezen šolski prostor načrtujejo šole, »kjer naj bi sam prostor z različnimi spodbudami razvijal potenciale različnih inteligentnosti posameznih učencev«. Šole naj bi imele tudi prostorske rešitve, ki so povezane z domiselnostjo in ustvarjalnostjo pri uporabi in načrtovanju različnih namenov prostora. Koristni so fleksibilni prostori, prostori za umiritev in posedanje, za druženje, gibanje, pa tudi poslikave na stenah, geometrijski vzorci in liki v prostoru, različni naravni in reciklirani materiali ter premični elementi, ustrezna akustika prostorov ipd. (Taylor 2009, str. 153)

Naloga vzgojitelja je, da oblikuje tako učno okolje, ki bo naklonjeno ustvarjalnosti, kar pomeni, da mora biti to okolje pripravljeno sprejeti različnost, biti mora odprto in tolerantno, ne uporablja rigidnih sankcij za neškodljive napake, (Cropley 2001, 150)

Družbeno okolje je pomembno za razvoj ustvarjalnosti posameznika z dveh vidikov, in sicer, ker lahko deluje kot motivator s tem, ko spodbuja posameznika k ustvarjanju, ali kot ponudnik, ki ustvarjalnemu posamezniku ponuja možnost izbire, da se kljub neustvarjalnim okoliščinam sam odloči ali bo šel proti toku in razvijal svojo ustvarjalnost ali pa bo podlegel pritisku neugodnega družbenega okolja. V takšnem okolju se sicer lahko razvijajo posamezniki, vendar je le-teh (v povprečju) izredno malo. (Cropley 2001, 65)

Vzgojitelj mora zagotoviti otrokom takšno okolje, v katerem bodo lahko raziskovali, eksperimentirali, ustvarjali, in jim na ta način omogočati, da bodo lahko gradili svoje znanje. (Kemple in Nissenberg 2000, 69)

S pomočjo raziskave želimo potrditi tezo, da spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti, kot eden izmed temeljnih gradnikov odličnosti EFQM, ustvarja višjo vrednost, ter boljše rezultate

v organizacijah. Poznamo naslednjih osem temeljnih gradnikov modela odličnosti EFQM, ki so (FOŠmeter poslovne odličnosti, 2021):

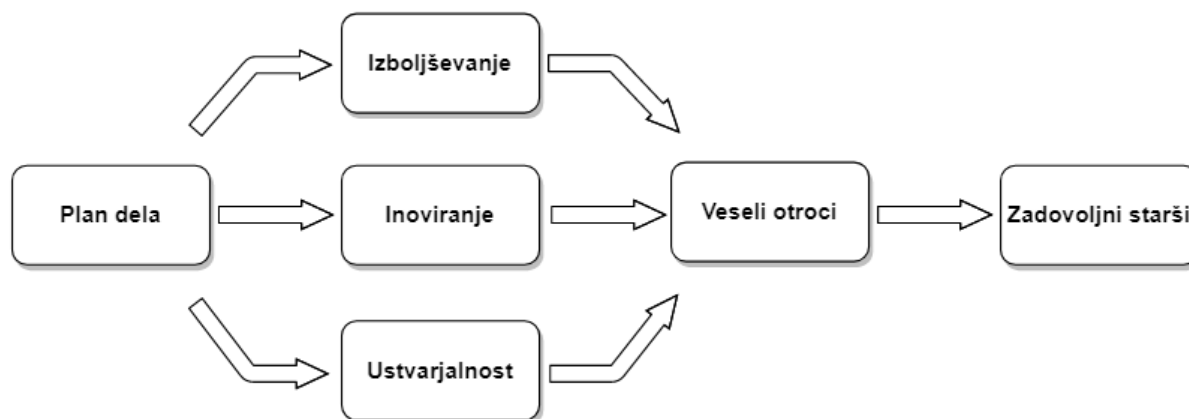
- *dodajanje vrednosti za odjemalce,*
- *ustvarjanje trajnostne prihodnosti,*
- *razvijanje sposobnosti organizacije,*
- *spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti,*
- *vodenje z vizijo, navdihom in integriteto,*
- *agilni menedžment,*
- *doseganje uspehov z nadarjenostjo zaposlenih,*
- *trajno doseganje izvrstnih rezultatov.*

Temeljni gradnik modela odličnosti EFQM - Spodbujanje ustvarjalnosti in odličnosti (FOŠmeter poslovne odličnosti, 2021):

- *odlične organizacije ustvarjajo višjo vrednost in raven uspešnosti svojega delovanja s stalnim izboljševanjem in sistematičnim inoviranjem, tako da izkoristijo ustvarjalnost svojih deležnikov*
- *uvajajo načine za vključevanje relevantnih deležnikov ter uporabljajo njihovo skupno znanje pri ustvarjanju idej in inovacij ,*
- *vzpostavljajo in obvladujejo učne mreže in mreže za sodelovanje, da bi prepoznale priložnosti za ustvarjalnost, inovacije in izboljšave*
- *se zavedajo, da inoviranje lahko velja za izdelke, procese, trženje, organizacijske strukture in poslovne modele*
- *na podlagi razumevanja trga in priložnosti postavljajo jasne cilje za inoviranje, podprte z ustreznimi politikami in viri*
- *uporabljajo strukturiran pristop za ustvarjanje in prednostno razvrščanje ustvarjalnih idej*
- *preizkušajo in izboljšujejo najobetavnejše ideje in jim namenjajo sredstva za uresničitev v primernih časovnih okvirih Metoda*
- *uresničujejo ideje v časovnih okvirih, ki omogočajo maksimizirati dosežene prednosti.*

3 Metoda

Na osnovi pridobljenih teoretičnih izhodišč smo si zastavili raziskovalno vprašanje in temu primerno izdelali model raziskave, ki je prikazan v sliki 1.

Slika 1. Model raziskave

Model raziskave prikazuje potek dela in možnosti, ki lahko bistveno pripomorejo k razvoju otrok, hkrati pa, da si vzgojitelji in starši zaupajo in timsko sodelujejo. Na začetku vsakega šolskega leta se izdelava plan dela, katerega želimo skozi leto realizirati. Plan (letni delovni načrt), v njem so zastavljeni cilji in naloge, opredeljeni so programi, dejavnosti in projekti, kot tudi organizacija in ustvarjanje pogojev za nemoteno celotno delo. Kako, oziroma na kakšen način priti do realizacije nalog, je v veliki meri prepuščeno vzgojiteljem. V ta namen zgornji model prikazuje, da moramo biti pri snovanju plana dela zelo ustvarjalni, inovativni in nenehno izboljševati plane preteklih let. V kolikor vse to upoštevamo, bodo otroci v vrtcih veseli, na podlagi tega ga bodo z veseljem obiskovali. Viden napredek na vseh področjih otrokovega razvoja je dober pokazatelj pravilnega dela in pristopa vzgojiteljev. Upoštevanje nenehnega izboljševanja dela z vključenimi inovativnimi pristopi ter veliki meri ustvarjalnosti so starši nadvse zadovoljni in to močno podpirajo, kar tudi izrazijo na mesečnih sestankih.

V raziskovalnem delu članka smo uporabili preglednico ocen FOŠmeter poslovne odličnosti – preglednica ocen (tabela 3), ki povzema rezultate samoocentive vzorca devetih organizacij.

Samoocenitev poslovne odličnosti je bila izvedena v letu 2021 po metodologiji, ki jo je razvila Fakulteta za organizacijske študije v Novem mestu in temelji na modelu odličnosti EFQM. FOŠmeter poslovne odličnosti za vsakega od osmih gradnikov odličnosti podaja opise usmeritvenih trditev, pri čemer je bila za potrebe samoocentive stopnja doseganja stanja vrednotena v razponu od 0 do 5 kot to predvideva metodologija modela CAF (Common Assessment Framework).

Iskanje virov na temo ustvarjalnosti in inovativnosti je potekalo v knjižnici univerze v Mariboru Google Scholar, ki ponuja dostop do znanstvene literature, digitalni knjižnici FOŠ, ter v google učenjaku. Pri iskanju virov smo uporabili ključne besede. Uporabili smo literaturo domačih ter tujih avtorjev in izdelali tabelo s seznamom avtorjev in njihovih strokovnih del.

Tabela 1. Seznam uporabljene literature

<i>Avtor (letnica)</i>	<i>Naslov</i>
Cropley, J. A. (2001).	Creativity in education and learning: A guide for teachers and educators.
Čotar Konrad, S., Kukanja-Gabrijelčič, M. (2014)	Spodbujanje vsehPomen čustvene inteligentnosti v profesionalnem razvoju pedagoškega delavca.
Diakidoy, N. I. A., Kanari, E. (1999).	Student teachers' beliefs about creativity.
Jaušovec, N. (1987)	Spodbujanje otrokove ustvarjalnosti.
Kemple, Nissenberg. (2000).	Nurturing creativity in early childhood education: Families are part of it.
Kroflič, B., (2001).	Otrok v vrtcu.
Kroflič, B., Gobec, D. (1995).	Igra, gib, ustvarjanje, učenje
Marentič Požarnik, B. (2000).	Vzgojitelj in spodbujanje ustvarjalnosti pri predšolskih otrocih.
Nemec, T. (2007).	Spodbujanje inovativnosti zaposlenih v javnem zavodu.
Pečjak (2006).	Stališča bodočih vzgojiteljic do ustvarjalnosti.
Taylor, A. (2009).	Linking Architecture and Education: Sustainable Design for Learning Environments. Albuquerque
Torrance, E. P. (1977).	Creality in the Classroom: What Research Say to the Teacher.
Valenčič Zuljan, Vogrinec, Cotič, Fošnarič in Peklaj (2011).	Kolegionalno sodelovanje vzgojiteljev kot dejavnik profesionalnega razvoja posameznika in celotne organizacije.

Uporabljeno literaturo, ki je predstavljena v tabeli 1, smo preučili in iz nje opravili teoretično-analitični pregled strokovne literature, znanstvenih razprav, raziskav in člankov tako domačih kot tujih strokovnjakov s področja obravnavane teme.

4 Rezultati razprava

4.1. Raziskava gradnika odličnosti in spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti

Skozi študijo člankov smo v tabeli 2. ugotovitve iz analizirane literature zbrali najpomembnejše ugotovitve avtorjev pri razlagi ustvarjalnosti in inovativnosti, ter kaj je potrebo storiti, da dosežemo EFQM odličnost v tem.

Tabela 2. Ugotovitve iz analizirane literature

<i>Avtor</i>	<i>Ugotovitve</i>
Cropley, J. A. (2001).	Prostor, ki oblikuje otrokove ustvarjalne potenciale .
Čotar Konrad, S., Kukanja-Gabrijelčič, M. (2014)	Ključna vzgojitelj oziroma učitelj..
Diakidoy, N. I. A., Kanari, E. (1999).	Vzgojiteljeva vloga ustvarjalnega vzora.
Jaušovec, N. (1987)	Vzgojiteljeva ustvarjalnost najbolj koristi otroku.
Kemple, Nissenberg. (2000).	Zagotoviti otrokom okolje , kjer bodo lahko raziskovali.
Kroflič, B., (2001).	Otrok v vrtcu.
Kroflič, B., Gobec, D. (1995).	Vzgojiteljevo razumevanje ustvarjalnosti .
Marentič Požarnik, B. (2000).	Da smo ustvarjalni vsi posamezniki na različnih področjih.
Nemec, T. (2007).	Dvig inovativnosti se seli iz gospodarstva tudi v javni sektor .
Pečjak (2006).	Pojem ustvarjalnosti opredeljuje več teorij.
Taylor, A. (2009).	Ustrezen šolski prostor .
Torrance, E. P. (1977).	Ustvarjalnost vključuje opazovanje, videnje priložnosti.
Valenčič Zuljan, Vogrinec, Cotič, Fošnarč in Peklaj (2011).	Pričakuje se, da bodo spodbujali otroke in jim omogočali pridobivati kakovostno znanje, da bodo spodbujali ustvarjalnost ter z njihovim delom prispevali k družbenemu napredku.

Za boljšo preglednost v tabeli 2. smo ključne besede odebelili in sestavili glavne značilnosti avtorjev, ki smo jih v nadaljevanju tudi povzeli.

Pri pregledu literature smo ugotovili, da vsi avtorji dajejo velik pomen ustvarjalnosti in inovativnosti. Nemec (2007) pravi, da beseda inovativnost ne sodi v javni sektor, zato sta za njih lažje sprejemljiva izraza sprememba ali izboljšava.

Z učiteljevo ustvarjalnostjo se ukvarjajo mnoge discipline, (Pečjak 2006) pa kot glavni kriterij ustvarjalnosti omenja predvsem izvirnost, koristnost, prožnost, gibljivost.

Razumeti je treba, da bi morala biti vzgojiteljeva naloga spodbujanje vseh področij ustvarjalnosti, vendar pa je, kot opozarja Marentič Požarnik (2000), v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu navadno tako, da se poudarja predvsem ustvarjalnost na umetniškem področju, druga področja pa so v primerjavi z umetnostjo manj zastopana.

Čotar Konrad in Kukanja Gabrijelčič, (2014) pravita, da sta vzgojitelj in učitelj ključna za spodbujanje ustvarjalnosti.

Pomembno je tudi, v kolikšni meri je učitelj pripravljen spodbujati in dopuščati ustvarjalnost. Prav on je tisti, ki v največji meri uredi in strukturira neposredno okolje, izbira vsebine, uporablja metode, torej je veliko stvari odvisnih od njega. (Kroflič in Gobec, 1995)

Ne gre zanemariti, da vzgojitelj otrokom predstavlja tudi vzor oziroma identifikacijski model, zato je pričakovati, da ustvarjalen, širok, fleksibilen in iznajdljiv vzgojitelj prenaša te lastnosti tudi na otroke. (Kroflič 2001)

Kot izpostavljata Diakidoy in Kanari (1999), je ena izmed najpomembnejših vzgojiteljevih nalog prav spodbujanje ustvarjalnosti otrok. Prepoznavanje in spodbujanje ustvarjalnosti pa je odvisno od posameznika in njegovega odnosa, stališča do ustvarjalnosti.

Z materialnega vidika imamo v mislih predvsem stavbo, opremo in ostali material, ki naj zagotavlja fleksibilnost in stimulativnost (Kemple in Nissenberg, 2000), pa tudi samo organizacijo prostora. (Taylor, 2009)

Ustvarjalnost se mora roditi sama, nihče ne more spodbuditi ustvarjalnosti, če se posameznik ne odloči zanjo. Podobno kot, ki jo mora še cesar opraviti sam, je tudi pri ustvarjalnosti »akter« vsak sam. Kot pove beseda »akter«, ustvarjanje je »akcija«, za izpeljavo ideje se mora vsak potruditi in premakniti.

Vzgoja in izobraževanje spodbuja ustvarjalnost, ko spodbuja in dopušča načine, na katere se posamezniki vključujejo v skupno dogajanje, išče močna področja pri vsakem posamezniku, gradi njegovo samospoštovanje, ščiti njegovo integriteto, mu zaupa in daje odgovorno so(vlogo) pri radovednem odkrivanju znanj in spretnosti, oblikuje okolje za njegovo aktivno vključitev, ga postavlja pred izzive in nudi oporo za njegovo reševanje. Pri tem pa mora vzgojitelj delo oblikovati drugače, bolj ustvarjalno, si vzeti dovolj časa, vložiti ogromno energije. Ustvarjalni, vsakič novi odzivi posameznikov so nagrada in navdih za nadaljnje ustvarjalno delo.

Med strokovnimi delavci je potrebno sistematično omogočiti večji pretok izmenjave dobrih izkušenj. Merila so osnova za odgovor, kako bomo vedeli, da smo cilj dosegli. Podatki pa so dejstva, ki o določeni stvari nekaj povedo. To je seveda najosnovnejše dejstvo, ki pri samoevalvaciji pomaga, da proces pripeljemo do cilja. V vrtcih se v samem procesu redko srečujemo s to metodo.

4.1 Analiza gradnika po FOŠmetru poslovne odličnosti

Analiza gradnika spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti po FOŠmetru poslovne odličnosti.

Tabela 3. Temeljni gradniki modela odličnosti EFQM

Zap. št.	SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI IN INOVATIVNOSTI	Povprečje 2021
1	Uvajajo načine za vključevanje relevantnih deležnikov ter uporabljajo njihovo skupno znanje pri ustvarjanju idej in inovacij.	3,78
2	Vzpostavljajo in obvladujejo učne mreže in mreže za sodelovanje, da bi prepoznale priložnosti za ustvarjalnost, inovacije in izboljšave.	3,83
3	Se zavedajo, da inoviranje lahko velja za izdelke, procese, trženje, organizacijske strukture in poslovne modele.	4,00
4	Na podlagi razumevanja trga in priložnosti postavljajo jasne cilje za inoviranje, podprte z ustreznimi politikami in viri.	3,33
5	Uporabljajo strukturiran pristop za ustvarjanje in prednostno razvrščanje ustvarjalnih idej.	3,61
6	Preizkušajo in izboljšujejo najobetavnejše ideje in jim namenjajo sredstva za uresničitev v primernih časovnih okvirih.	3,44
7	Uresničujejo ideje v časovnih okvirih, ki omogočajo maksimizirati dosežene prednosti.	3,22
	povprečje	3,60

Ocene poslovnega leta 2021 na področju gradnika spodbujanja ustvarjalnosti in inovativnosti nam prikazujejo, da smo na tem področju dobri. Povprečna ocena nam kaže 3,60.

Najvišje ocenjen podgradnik je 3 (Se zavedajo, da inoviranje lahko velja za izdelke, procese, trženje, organizacijske strukture in poslovne modele) z oceno 4,00. To je dobro, saj vidimo možnosti izboljšav na več področjih, kar je spodbudno za organizacijo. Z možnostjo izboljševanja na večih področjih prineslo še boljše poslovne rezultate.

Visoko oceno ima tudi podgradnik 2 (Vzpostavljajo in obvladujejo učne mreže in mreže za sodelovanje, da bi prepoznale priložnosti za ustvarjalnost, inovacije in izboljšave) z oceno 3,83. Kar prav tako pomeni, da inoviranje v organizaciji prepoznana kot ena izmed pomembnejših dejavnikov za možnost izboljševanja tako produkta, procesa, kot samega zadovoljstva zaposlenih.

Najnižje ocenjen je podgradnik 7 (Uresničujejo ideje v časovnih okvirih, ki omogočajo maksimizirati dosežene prednosti) z oceno 3,22. Na tem področju bo potrebno izvesti določene aktivnosti. Podrobno analizirati vzroke in sicer z različnimi analizami in metodami (5 x zakaj, ribja kost ali 8 D). Zavedati se je potrebno, da z čim hitrejšo realizacijo inovativnih predlogov lahko doprinesemo veliko v poslovanju.

5 Zaključek

Članek je sestavljen iz teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu smo predstavili citate iz knjig avtorjev na temo ustvarjalnosti in inovativnosti.

Iz uvodnega dela lahko povzamemo, da vzgojiteljski poklic zahteva od vzgojiteljev različne kompetence, saj opravljajo raznovrstna dela in naloge. Zato ne smemo zaobiti ustvarjalnosti

vzgojiteljev, če vzgojitelji delujejo kot vzor ali identifikacijski model za otroke in z vsakodneвно interakcijo z otroki lahko spodbujajo in razvijajo njihovo ustvarjalnost.

V drugem delu smo naredili pregled literature, zapise avtorjev na temo ustvarjalnosti in inovativnosti. Pri analizi gradnika po FOŠmetru poslovne odličnosti smo natančno opisali temeljni gradnik Ustvarjalnosti in inovativnosti. Raziskavo gradnika odličnosti smo opisali in naredili povzetke ugotovitve iz analizirane literature.

Kako bodo zavodi izboljševali kakovost svojega delovanja s pomočjo uporabe modela, bo mogoče presojati šele takrat, ko bodo delovali po njem in bodo njegovi rezultati vidni tudi v rezultatih samega procesa vzgoje in izobraževanja.

Menim, da se je ustvarjalnosti in inovativnosti potrebno lotiti postopoma in premišljeno. Ustvariti inovativno kulturo in vzdušje v organizaciji, ki so jo pripravljene prevzeti vsi zaposleni, ni lahko in je potrebno vložiti veliko truda, da organizacija postane inovativna, uspešna in konkurenčna.

Reference

1. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju*. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
2. Copley, J. A. (2001). *Creativity in education and learning: A guide for teachers and educators*. Sterling, VA: Stylus Publishing
3. Čotar Konrad, S., Kukanja-Gabrijelčič, M. (2014). *Pomen čustvene inteligentnosti v profesionalnem razvoju pedagoškega delavca*. Pedagoška obzorja, 29, št. 2, str. 3-17.
4. Diakidoy, N. I. A., Kanari, E. (1999): Student teachers' beliefs about creativity. *British Educational Research Journal XXV/2*. 225–243.
5. Fakulteta za organizacijske študije. (2021, 5. december). FOŠmeter poslovne odličnosti: Preglednica ocen. Pridobljeno na <https://moodle.fos-unm.si/course/view.php?id=194>.
6. Jaušovec, N., (1987). *Spodbujanje otrokove ustvarjalnosti*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
7. Kemple, M. K., Nissenberg, A. S. (2000). Nurturing creativity in early childhood education: Families are part of it. *Early Childhood Education Journal*, 28, str. 1, str. 67–71.
8. Kroflič, R. (2001): Temeljne predpostavke, načela in cilji Kurikula za vrtce. Marjanovič Umek, L. (ur.): *Otrok v vrtcu: Priročnik h Kurikulu za vrtce*. Maribor: Založba Obzorja.
9. Kroflič, B., Gobec, D. (1995): *Igra, gib, ustvarjanje, učenje*. Ljubljana: Pedagoška obzorja.
10. Marentič Požarnik, B. (1990). *Vzgojitelj in spodbujanje ustvarjalnosti pri predšolskih otrocih*. Didakta, april, 2014, št. 171/13
11. Nemeč, T. (2007). *Spodbujanje inovativnosti zaposlenih v javnem zavodu*. Zbornik 11. festivala raziskovanja ekonomije in managementa Koper, marec, 2014, str. 203.
12. Pečjak (2006). *Stališča bodočih vzgojiteljic do ustvarjalnosti*. Revija za elementarno izobraževanje, junij, 2013, letnik 6, št. 2/3.
13. Taylor, A. (2009). *Linking Architecture and Education: Sustainable Design for Learning Environments*. Albuquerque: University of New Mexico Press.

14. Torrance, E. P. (1977). *Creativity in the Classroom: What Research Say to the Teacher*. Washington DC: NEA.
15. Valenčič Zuljan, Vogrinec, Cotič, Fošnarič in Peklaj. (2011). *Kolegionalno sodelovanje vzgojiteljev kot dejavnik profesionalnega razvoja posameznika in celotne organizacije*. Magistersko delo. Ljubljana. Pedagoška fakulteta.
16. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2021). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 172/21.
17. Zakon o osnovni šoli (2001). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 59/01.
18. Zakon o vrtcih (2021). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 18/21.

Mateja Zakšek je diplomirala na Pedagoški fakulteti, smer vzgojitelj predšolski otrok in si pridobila naziv diplomirani vzgojitelj. Zaposlena v OŠ Frana Metelka Škocjan, vrtec Radovednež in ima več let delovnih izkušenj.

Abstract:

Excellence and the Promotion of Creativity and Innovation in Education

Research question (RV): Is excellence and promotion of creativity and innovation in education demonstrated.

Purpose: To identify and analyze the assessment of the fundamental building block of the EFQM model of excellence - creativity and innovation. Make suggestions for improvement based on the findings.

Method: Using a qualitative method, reviewing professional and scientific literature, using a research method with analytical analysis and extracting the essence and findings from them.

Results: The results showed that it is necessary to systematically enable a greater flow of exchange of good experiences among professionals. Criteria are the basis for answering how we will know we have achieved a goal. The results according to FOŠmetr showed that organizations have a well-developed innovative and creative activity. The assessment of the building block of one's own company is also satisfactory. All the studied professional literature lists the main activities needed to continuously improve creativity in organizations.

Organization: The research has a great impact on organizations, as the assessment of the building blocks of EFQM excellence in the field of creativity and innovation provided a starting point for change.

Society: With the research we want to point out that this is an area in which much needs to be built in the future. In order for education to be more successful, it is necessary to encourage creativity and innovation among employees and to identify creative potentials.

Originality: The contribution of the profession is in the originality of the research.

Limitations / further research: Excellence and the promotion of creativity and innovation in education is a broad concept that can be explored even more widely. The research is transparent, and it would be good to do quantitative research.

Keywords: educator, creativity, encouraging creativity, innovation, educator, role of educator, social environment.

Copyright (c) Mateja ZAKŠEK

Creative Commons License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.